

har spurgt, og hos dem, han ikke har spurgt, baade ved almindelige Møder og ved særlige Forhandlinger, og er saa overveieende gaaet ud paa, at det i Følge Forholdene rundt om i Landet ikke vilde passe eller gaa, men at man maatte foretrække, hvad der nu er foreslaaet, at det forekommer mig at være en naturlig Grund, til at en Forandring er slet. Hvad angaa Spørgsmaalet om Fortsættelses-skoler, da kan jeg ikke negte mig allerede her at fremkomme med et Par Bemærkninger. Det synes mig, at man fra flere Sider i Høi Grad har miskjendt den virkelige Betydning af disse Fortsættelses-skoler. Naar man vil opstille den almindelige Sætning, at det tidligere har vist sig, at de ikke føre til Noget, saa overser man, at Forholdene dengang, vare saa ganske forskellige, baade i den ene og den anden Retning imod hvad de nu ere og fremtidig ville blive, og den sibste ærede Tale gjorde jo opmærksom paa, at der er ikke ganske saa Steder, hvor de have virket overmaade godt, og hvorfor? Fordi der paa saadanne Steder har været Nogen, der med Interesse har taget sig af Sagen, og saa udenfor Skolen. Nu er det ganske vist, at jeg ikke har denne ganske overordentlige Tillid og Tro til den store Fremgang, vi i det Hele skulle have gjort i folkelig Udvikling og Opdragelse, og Interesse for Alt, hvad der hedder Dplysning, men jeg har den mere beskedne Tro, at der i disse Aar har udviklet sig Noget hos os i den Retning, at mange Enkelte efter Haanden have faaet Sands og Lyst til at søge Dplysning, og ikke blot for deres eget Vedkommende, men de have ogsaa paavirket Andre. Jeg har tillige den Forestilling, at ogsaa hvad Skolelærerne angaar, er der kommet en helt anden Klasse ind nu gjennem den Udvikling, som man nu i en Række af Aar har givet dem i Kjøbenhavn, hvor, saa meget af, hvad der er Spørgsmaal om, er tilstede. Jeg tror derfor, at hvad der kunde være en streng Fordring overfor Skolelærerne paa et tidligere Stadium, paa ingen Maade vil være det nu. De maa nemlig vel bemærke mine Herrer! at det er sat som yderste Grændse, at en Skolelærer skulde være forpligtet til at give denne Undervisning. Man er nemlig gaaet ud fra, at dette paa ingen Maade skulde behøves, naar han ikke selv havde Lyst og Sver dertil, men at man vel kunde faae Nogen til at paatage sig dette Arbejde. Det behøver desuden slet ikke at være saa Lidt, der kommer ind derfor, at man ikke skulde kunne faae Andre dertil. Og det er da forresten ikke saa overmaade stort, man forlanger! Naar man vil opstille Billedet af en saadan Skolelærer som segnende under Byrden, maa man lægge Mærke til, at det kun er i de 4 Vintermaanedes, at han har 5 Timer, og hvori dette Tillæg af 3 Timer, hvorved han vil faae 8 Timer, kommer til, og jeg paastaar af egen Erfaring, at man godt kan være Været i 8 Timer og beholde ganske

godt Stykke tilbage til selv at indsamle Noget, og i alt Fald, naar det kun er de 4 Vintermaanedes af Aaret, hvorom der er Tale, synes det mig, at der er ganske rundelig Tid i de øvrige 8 Maanedes til at indsamle Stof, dersom man for Dvrigt har Lyst og Energi dertil. Men der er ogsaa Andre, der kunne benyttes, og det ligger ikke udenfor, men er tvertimod, hvad man maa ønske at bringe det til, at Nogle i Kredsen — det er jo ikke enhver Skole, der skal indvettes saaledes — nogle Mænd i andre Stillinger faae Lyst til, maatte ikke mod Bederlag, at overtage at yde deres Bidrag, ved at læse en Time om Ugen i et Fag, der interesserer dem. Dette kalder jeg en flog Maade at gaa frem paa i folkelig Retning, og jeg tror, at der er Mulighed og Rimelighed for, at det vil ske. Dette maa man tage med i Betragtning, naar man vil dømme om, hvorvidt saadanne Fortsættelses-skoler skulle kunne bestaa, og at de, naar de virkelig lykkes, ville være til Gavn og Gode, tror jeg ikke, at nogen Fornuftig kan tvivle om. Thi det er heller ikke saa, at man mener, at det er bedst, at slippe Børnene, naar de ere 14—15 Aar gamle, og at Alt, naar de blot kunne slippe ind i en Folkehøjskole, som de færreste kunne komme til, vilde være godt for dem; det halter paa den ene og den anden Maade med denne Slutning. Derimod er det ganske sikkert, at der kan være al mulig og ubmærket Tid for dem til at udvikle sig gjennem nogle Aars, 2 til 3 Aars Foredrag eller Læsning om Vinteren, og at da, for saavidt de kunne og ville søge til Folkehøjskolerne, de yderligere Kundskaber, de da førte med sig, ikke vilde være til Skade for disse Stoler, det vil jeg sige, vil jeg haabe for disses egen Skyld. Ved Skolemøllerne skal jeg ikke opholde mig videre. Jeg vil kun bemærke, at naar det ærede Medlem for Histed Amts 4de Valgtreds (Schjorring) tog det noget seherzando, som om det skulde ligge i Ministerens Mening, at man skulde faae uhyre Kapitaler ind i Møller for derved at betale for de Fattige, saa veed jeg ikke, hvorfra han faar dette. Fordi jeg siger, at Noget skal tjene til at hjælpe Nogen, følger deraf ikke, at det skal afhjælpe Noget. Naar jeg giver 3 Mk. til en Fattig, mener jeg ikke derved at hjælpe ham for Livstid, men antager at have ydet ham en Hjælp, og jeg tror, at om det end er forholdsvis meget Lidt, der indkommer, kan det dog anvendes til Hjælp. At der hører langt Mere til, naar det fulde Maal skal naas, er sikkert, men man gjør tillige Regning paa, at ogsaa hos os, som det for Exempel er Tilfældet i andre Lande, som vi have nøie Kjendskab til efter aldeles paalidelige Dplysninger, i Frankrig og England for Exempel, hvor der anvendes umaadelige Summer til, og hvor det er Gjenstand for Velgjørenheden, at virke til, at fattige Folk faae saadan Hjælp, at deres Børn ere i Stand til at søge Skolen, vil nog-